

TÉMA PLUS

bývá až silný odpor k něčemu, co se dospívajícím nelíbí.

„Protože mezi sebou máme hudebníky, můžeme to řešit různými způsoby. Například Fumas (pozn. red. – Jaromír František Palme z kapely Původní Bureš) je člověk, který je schopen vyprávět neuvěřitelné historky ze svého života a pak zpívá písničky, které o tom složil – a tohle znají... podivné příběhy podivných lidí. Tam jsou na jednu domá a snadno se naváže kontakt. Roli hraje nepochybně to, že se podobné příběhy tvoří ze života a ukazují, že je možné vidět i svůj vlastní život s nadhledem. Vždy se snažíme přizpůsobit. Naučenou pohádku by takoví pacienti nepřijali,“ komentuje specifika přístupu Marka Míková. Zároveň dodává, že právě v psychiatrických léčebnách (Opařany, Bohnice) je ze strany pacientů vidět velká vůle k vyrábění loutek nebo masek, za které se mohou schovat a jsou pak neuvěřitelně kreativní, což je obohacující pro obě strany.

Terapeutické úspěchy

Podle Marky Míkové loutkoherci svoji činnost nepřeceňují, přesto pozorují pozitivní výsledky. „Nejpodstatnější je, aby si zdravotníci všimli třeba i nepatrné změny a zúročili ji,“ říká loutkoherka. Jako příklad uvádí prožívání hudby u dětí s neurologickými onemocněními: „Hudba je pro ně báječná. Dítě, které ani nebylo schopné mluvit, se najednou v náznacích pokouší zpívat... Pokud je tam sestra, která to zaznamená, může s tím dále pracovat.“ Vzpomíná také na příběh Kačenky z hematologické, která už bohužel není mezi námi. „Ona nechtěla chodit a nevědělo se proč vlastně. Měli jsme za úkol zkusit, jestli je vůbec chůze schopna, pokusili jsme se ji zaujmout tak, aby na to, že nechce chodit, zapomněla... Tak tedy žabák Kvak uvízl někde mezi dveřmi a volal o pomoc, ona vstala a zachránila ho. To byl jeden z těch úžasných momentů,“ říká Marka Míková a doplňuje ještě jeden podobný příklad z vystoupení v Německu spolu s Ottokarem Seifertem, který je otcem myšlenky přivést do nemocnice loutky. „Vybavuji si chlapce, který nechtěl jíst. Bylo to na interně, kde si s ním už opravdu nevěděli rady. Sestřička nás poprosila, zda bychom se ho alespoň nepokusili přivést do jídelny. Měl kolem sebe jenom samé ještěry, žádné plyšáky. Vzala jsem si jednoho tyranosaura a začala se s ním procházet, chlapec mi to dovolil. Tyranosaurus postupně velel ostatním ještěrům, aby šli za ním a pak do-

Harfenistka v kalifornské čekárně hraje melodie od Beatles... Když zjistila, že Marka je Češka, ihned zařadila „Vltavu“. | Foto: archiv Marky Míkové

dal, že by bylo dobré poohlédnout se po nějakém žrádle... Najednou i chlapec řekl, že má obrovský hlad a něco by si dal. Nakonec vyzval své ještěry, aby ho následovaly do jídelny, kde prozkoumají, co je dnes k obědu. Skutečně si pak sedl a jedl, prolomil určitý psychický problém.“

Na podobném principu je postavena také „africká nemocnice“, kdy se dětem rozdaří zvířata – pletení minimaňásci z Peru, kteří se navlékají na prsty. Po počátečním ostychu si je děti nasadí a pak vlastně řeší jejich i své problémy. Ocítají se například v čekárně, přichází doktor a sestra, „diagnostikují“ jedno zvíře po druhém, ptají se na jeho problémy. V 60 % případů děti mluví o své vlastní nemoci, zbýlých 40 % naopak tvrdí, že jim nic není, že jsou zdraví, protože chtějí být zdraví, ale všichni se ulehčeně rozesmějí, když se diagnóza obrátí v žert...

Dětství je stejné všude na světě

Začátkem letošního roku Marka Míková získala Fulbrightovo stipendium, které jí umožnilo hrát tři měsíce na dětské klinice Kalifornské univerzity v San Francisku (UCSF). Dle vlastních slov měla opravdu velké štěstí, protože se jedná o špičkovou americkou nemocnici a není právě snadné se do ní dostat. Koordinátor dětských aktivit v nemocnici Michael Towne byl ovšem loutkami nadšen – něco takového tam zatím nikdy nezkusili. Díky tomu mohla Marka vidět vše zblízka a ještě na programu participovat. V nemocnici byly kladeny vysoké nároky na hygienu – je třeba prokázat proočkovanost, každé ráno se znovu vyplňuje formulář, zda dotyčný nepřišel do styku s žádným infekčním onemocněním, a dostá-

vat nálepku, která se během dne zbarvuje – ráno je bílá, pak růžová, druhý den už nepoužitelná. „Já chodila každé pondělí po pokojích s klaunem Zero, který působil v UCSF už dlouho v rámci neziskové organizace. Měla jsem s sebou loutku (samozřejmě totálně vydrhnutou a vydezinfikovanou), na kterou děti reagovaly úplně stejně jako u nás – hned si s ní začaly povídat, nebály se, radily malému panáčkovi, jak se má v nemocnici

chovat, a smály se, když skákal po posteli a dělal vylomeniny...“ ilustruje odezvu dětí Marka.

Nezapomenutelné zážitky

Americké děti mají v UCSF neuvěřitelně bohatý program, který vede místní koordinátor. Tak jako u nás chodí do školy, ale navíc mají každý den vyhrazený pro určitou aktivitu – jeden den mohou pracovat s profesionální výtvarnicí, jež má připraveny nápady i materiál pro ty, kteří mají chuť a sílu vyrábět cokoli – vytvořily proto také loutky, s nimiž pak nakonec společně s Markou hrály.

„Docházela například i režisérka televizního vysílání pro děti a společně s malými pacienty vytvářela minividea – něco natočily, pak další den sestříhaly, následně pod to dávaly hudbu, občas i komentáře... Nakonec bylo vše ‚zavěšeno‘ na YouTube i nemocniční síť. Je to tvůrčí, baví je to a asi se s tím ve svém životě předtím neměly nikdy možnost setkat. Jiný den si mohou s dalším profesionálem vyzkoušet počítačovou kresbu a podobně. Mimo to je každý den k dispozici pes na mazlení,“ popisuje Marka Míková. „Každý pátek také přicházely básničky – takové

hippie kolem 60–65 let, zářily jim oči, položily na stůl list papíru, na něm byla slova, a řekly například: ‚Dneska budeme psát o neviditelném příteli, máte neviditelného přítele?‘ Když ho děti neměly, psaly třeba o bráchravi. Kdo nemohl psát, diktoval slova a básničky je zapisovaly. Pak se texty seskládaly do čtyřlístku a rozvěsily se po pokojích. Jedna už docela velká holka z indiánské rezervace, která byla téměř negramotná, ale měla obrovskou fantazii, za tu dobu, co jsem tam byla, vytvořila několik opravdu skvělých básní. Myslím, že z básniček dětí se čas od času vydával sborník... Vlastně každý den nemocnice něco nabízela. Děti, které jsou tam hospitalizovány, si po odchodu domů odnášejí sotva opakovatelné zážitky – něco, co ve svém běžném životě zpravidla nemají šanci zažít.“

Marka Míková zde viděla nemocniční pokoje přepřelácané hračkami, jindy zase vypadaly málem jako kaplička... ale nikdo to neřešil. Celá atmosféra byla velmi přátelská – lékaři, kteří chodili zádně v civilu, děti neustále povzbuzovali a bylo zřejmé, že otázku jejich psychiky berou opravdu velmi vážně.

Jaroslava Sladká

Pohádky, do kterých lze vstupovat

K nejděčnějším představením „Loutek v nemocnici“ patří příběhy o žabácích. Jejich hrdiny jsou skokan zelený zvaný Kvak a ropušák hnědý jménem Žbluňk, staří známí z knížek Arnolda Lobela. Původní předloha už ovšem pomalu vybledla a soubor si postupně vytvořil příběhy vlastní. Bývají zarámovány ročním obdobím – v zimě, když se blíží Vánoce, žabáci strojí stromček, na jaře sázejí semínka a čekají, až vyrostou, v létě skáčou do vody (Žbluňk se většinou stydí za svoje plavky), a když je podzim, shrabávají listy nebo sedí u kamen a vyprávějí si příběhy. Vždycky si nechají od dětí poradit nebo i pomoci.

Vedle klasických pohádek, ze kterých se vždycky vyklube nějaké poučení („O princezně Zubejdě“, „O zlaté rybce“, „O lenochodech“, „O červené karkulce“, „Pohádka o nemocném budulínkovi“ či „Slavík“ podle Hanse Christiana Andersena), soubor hraje příběhy podle knížky Maurice Sendaka „Tam, kde žijí divočiny“. Při této pohádce, jež naznačuje, že nikdo z nás není bez chyby a každý si rád zařadí, si zazlobí všichni... Protože členy souboru jsou také hudebnice z kapely Zubý nehty, která před lety vydala CD s názvem „Díták“, plánuje se rovněž vystou-

pení plné písniček z tohoto alba, jež si děti mohou zazpívat, případně si zahrát příběhy v nich obsažené. Zajímavé je i vystoupení pro starší děti inspirované povídkou Franka Tashlina „Medvěd, který nebyl“. Je to jednoduchý příběh o tom, jak se medvěd jednou probudí a nad ním stojí továrna. Všichni kolem mu říkají, že není medvěd, ale chlap, který se vyhýbá práci. Manipulují ho tak dlouho, až tomu málem sám uvěří a začne tam pracovat. Továrnu však nakonec zruší, všichni odejdou domů, on zůstane sám, je mu zima, padá sníh a říká si: „Kdybych tak byl medvěd, věděl bych, že si mám zalézt do brlohu a spát, ale

co mám dělat...?“ Naštěstí pochopí, že je medvěd, a uloží se k zimnímu spánku. A dětem dochází, že každý z nás je jedinečný a neopakovatelný a že jen na nás záleží, čím nakonec jsme. Letos se chystá příběh tygříka, který nebyl dosti statečný, proto mu velcí tygři vzali jeho pruhy, a pak následuje rozbor, jak se s tím vším popasoval... „Není to úplně jednoduché – pořád se zabýváme tím co přinést, aby to pomohlo a nešlo jen o lacinou zábavu, ale aby z toho dětem něco zůstalo. Velmi se nám osvědčily bajky – Ezop je stále živý...“ dodává k výběru představení Marka Míková.

